

Marts 1842

FAKTA

Dato:
Marts 1842

Sidetal:
189, 190, 191, 192, 193, 194

Dagbogens placering:
Thorvaldsens Museums arkiv,
inspektørens skrin, nr. 1

Ophavsmand/nøgleperson:
Christine Stampe

Generelle kommentarer:
Dette dokument er en del af det originale manuskript til Christine Stampes erindringer om Thorvaldsen. Afskriften af hele manuskriptet omfatter i alt 60 dele. Denne del er nr. 38.

OBS Dokumentet er også udgivet i Arkivet, Thorvaldsens Museum. Her findes den senest opdaterede udgave.

Læs mere om nærværende online-udgivelse i artiklen Manuskriptet til Christine Stampes erindringer om Thorvaldsen.

Omtalte personer:
Johan Bravo
Johan Niklas Byström
Pietro Galli
C.F. Holbech
Karl von Kolb
Ludwig 1.
Nils Gustav Palin
Niels Rasmussen
Antonio Savorelli
Christian Stampe
Christine Stampe
Elise Stampe
Jeanina Stampe
Holger Stampe-Charisius
Henrik Stampe (den yngre)
Bertel Thorvaldsen
Alessandro Torlonia
F. Treschow
Christian Frederik Zeuthen

RESUMÉ

Christine Stampes manus til sine erindringer om Thorvaldsen. Dette er 38. del af i alt 60.

TRANSSKRIFTION

- 189 -

kort før disse 2 familier¹ kom til Rom, hændte det sig at jeg en Morgen² kom over med Frokost til Thorv: og fandt, Gally³, og Kone meget Beskietiget, den siste græd og Manden pakkede ind, Thor sagde mig, paa Dansk at han nok kom sildig til Midag Idag, og paa mit Spørgsmaal hvorfor, fortalte han mig at Gally, paa engang havde meldt ham at han ikke vilde boe længere der⁴, da han skulde arbejde hos en anden hvis Mand⁵ osv: Thorv: fraperste det over ordentlig men sagde ikke et Ord, [“]Gally vilde[,]” sagde han[, “]komme, hver dag for at fulende den Statye han havde begyndt af Apostelen⁶[“], dog Thorv: frabad sig det, og sagde han maatte ikke røre den meere, men tog strax fat paa den, og arbeidede rask væk, han havde givet Gally 100 Scudo for at sitte den og som var hvad han pleiede at Betale ham, Gally, havde medens Thorv: var i

- 190 -

Kiøbenhavn de 3 Aar⁷ haft Carta blanche, og taget Pænge naar han vilde hos Thorlonia⁸, dog nu da han var kommet hiem, sagde han om det maatte gaae gienem ham, dette var sagt for et par Dage siden, og Imorges uden minste forberedelse, siger han[, “] han vil flytte og inden Kl: 6 om Aftenen var alt ferdig, og de borte, det aficerede Thorv: meget da han virkelig havde holdt meget af Gally som i 21 Aar⁹ havde Arbeidet hos ham, og for hvem han havde virkelig tænkt at gjøre noget alvorligt godt, han brød sit Hoved meget med denne Historie og kunde ikke begribe hvad der gik af denne Gally, dog tilsist fik han at vide, at en hvis¹⁰ X. ✕ Architekt¹¹ som Arbeidede for Thorlonia, og om hvem Thorvaldsen, engang havde sagt,: [“]jeg begriber ikke hvor Thorlonia vil vælge en saa Talent løs Menneske til udførelsen af saa kostbare Arbeider[,]” dette havde man sagt denne igien, og nu var han Thors: Fiende, og da han ikke kunde skade ham paa anden Maade saa fik han snakket for Gally som er temmelig enfoldig, lovet ham Guld og grønne skove, osv naar han vilde Arbeide hos ham paa de store bestillinger han havde for Thorlonia osv, dette havde lokket Gally[, “]som jeg vil ønske[,]” sagde Thorv: [“]ikke maae fortryde det[“]; Thorv: havde ikke allene ladet ham tage af sit Marmor til hvad han udførte, dette lod han ham tilskrive ved mig men kiøbte de Arbeider Gally ingen andre Kiøbere kunde faae til og lod ham vide han uden videre kunde Arbeide paa hvad han vilde thi naar ingen Kiøbere [ind]fandt sig, saa vilde Thor have det, saa ledes fik han en lille gruppe af en Satyr med en favn¹², osv ✕ kort Thor, var nu ganske allene i den store Leilighed, Bravo¹³ tilbød sig at Sove der om Natten og der blev lavet en Sæng til

- 191 -

ham paa en Kanapee i Stuen ved siden af Thors det gik godt nogle dage, dog saa Blev Bravo borte, sigende han havde faaet feber og saa laae Thorv. ganske allene, Nu intraf en begivenhed som gjorde mig dobbelt engstelig, nemlig en Gammel Svænsk Greve¹⁴, som lige over for Thors: Boelig i Villa Malta havde faaet lov af Kongen¹⁵, at Blive boende da denne kiøbte stedet, denne blev ved høilys dag, overfaldet og drebt, en Time efter tieneren havde bragt ham frokosten fandt han ham drebt osv **x** og eengang¹⁶ var han¹⁷ af hentet til et Møde, og jeg med lille Chr:¹⁸ gik til formeren og spurgte efter ham, da vi ikke kunne begribe men vare bange efter den Svenskes Død. nu fik jeg vores Niels¹⁹ til at ligge hos Thorv: skjønt denne altid sagde det behøves ikke osv[.] ikke desto mindre mærkede jeg nok han var ikke ganske frie for engstelse at man skulde bryde ind og røve thi fleere gange, naar vi sad midt i vores Loteriespil²⁰, reiste han sig og gik lidt hiem til sig for at see til om ingen havde været der og naar han ikke strax kom tilbage, blev jeg ogsaa angst, og fik Niels til at gaae efter ham[.] 2 gange husker jeg vi vare hos Kolbs²¹, hvor jeg havde bestilt min Vogn, for at hente mig hiem, for at see til Børnene²², og Thorv: pleiede da at blive og tage sig en lille Midagsluurr intil jeg kom tilbage, hvor da gierne en Munter Tombola begyndte som Colb havde sørget for Manskab til, og selv var udmærket til at sitte Liv i, dog paa den Omtalte tid vilde Thorv. følge med mig og jeg satte ham da af ved hans egen dør hvor han i Mørke gik ind[.] tændte lys og saa gjorde en runde for at see om alt var i Orden, og saa kom han hiem til os, og naar alt var væl der, kiørte vi hen til Colb igien jeg sagde saa ofte til Thorv: [“]gaae dog ikke saa allene, er der Kieldringer²³, saa slaæer de dem ihiel,[“] dog han svarede altid: [“]skal jeg døe paa den maade

- 192 -

saa er den væl lige saa god som en Anden, men jeg er ikke roelig saa længe vi ikke faaer den Kasse²⁴ bort,[“] det var den som nu var kommet²⁵ med siste fregatt²⁶ og hvorie mange Kostbarheder fandtes[.] vi talte nu om at lade en Kasse giøre om den heele Kiste og saa fløtte den op til os, [“]thi er først den bort saa lader de nok mig i roe, Malerier og Statyer kan kieldringerne ikke bruge[.]” dog Vores gadedør var for small til at Kisten kunde komme igiennem, og Engstelsen blev større og større for mig ved mange Historier om Overfald som løb Byen rundt, saaledes var en Ung Mand Kpt: Whitte²⁷ blevet anfallet paa Piazza di Spagna²⁸ med de ord: [“]date la Borsa,[“]²⁹ hvorpaa han havde fremtrukket 2 Pistoeler, sigende[“]le volete?[“]³⁰ og kieldringerne vare løbne det beste de kunde, vi kiendte Mennesket, og vi[d]ste altsaa det var sandt hvorfor engang at jeg temelig sildig gik den vei med Thorvaldsen ganske alene (hvor vi saa en Mand staae i Mørke) gav mig til at sige paa Italiensk til Thorv: saa høit at hvem der var i Nærheden kunde høre det, siden Historien med W: gaaer jeg aldrig ud om Aftenen uden Pistol³¹, og det er rart at de ogsaa har Een om

det nu har hiulpet ved jeg ikke, men hvis³² er det, at os rørte intet Menneske noget før og vi haver ikke mistet for En Skilling paa hvor³³ heele Reise³⁴, og naar jeg sagde til Thorv. at hans Guldkiede³⁵, og Uhr³⁶ fristede tyvene, naar han om Aftenen allene gik paa Gaden fra sig til os hvor der bestandig var saa Mørk, sagde han altid, [“]nei det er netop godt at have noget at fylde i dem, naa de anfalder Een, jeg vil ikke sloges med dem, og naar jeg giver dem hvad jeg haver paa mig saa lader de mig nok beholde Livet, som ikke kan inbringe dem noget.[”] ☒ [“]paa Reiser har jeg altid;[”] sagde han[, “]en Pung med noget Guld ovenpaae, for Tilfældet, at kunde give Røverne[”], dog var han aldrig blevet anfaldet[.] Nok, jeg gjorde nu alvorlige Anstalter, og trods Thors:³⁷

- 193 -

Husk³⁸ hvorledes Døren engang var lukket af vi vilde lade bryde op og saa ophørte klokken

?

- 194 -

sikkerhed³⁹, (: thi Niels skulde være hos hans Heste som Stode i en Anden Gade, saa naar han og laae der om Natten, saa maatte han tidlig bort og kom kuns Sildig til Roe :) fik jeg giort en Aftale, med en Ung Mand Holbeck⁴⁰ en dansk Billedhuger som det ret godt Convenerte, han in loscherte sig nu hos Thorvaldsen, og var fuld af Opmærksomhed for ham, og om Dagen Arbeidede han i Thors Atelie⁴¹ og fik overhovedet enslags opsigt med samme[.] Nu skulde Gally⁴² fløtte, han hafde i mange Aar ganske benyttet Een af Thors mindre Atelieer, og det var næsten opfyldt med hans Sager, naar man vil være Storagtig maae man være Consequent, saa Thor: ventede hver dag han G: vilde fløtte sine ting, dog han lod som intet og lod det staae, sendte sine Arbeidere hen uden at sige et eneste Ord, men kom blodt ikke selv, dette fandt man væl lidt fræk, og man raadte Thorv. at sende dem bort, dog Thor: som var saa lidet hevngierrig, som noget Menneske paa Jorden, lod det gaae og tav stille, til han endelig lod Atelieet opsigte[.] nu kom Gally, og gav gode Ord, dog Thorv: havde alt lovet det til Savarelli⁴³ (: her er det brug at en Leier kan ikke opsiges, og har end ogsaa ret til at sige hvem der skal have det efter ham :) ikke desto mindre bad han Gr: Savarelli at overlade Gally det, da denne var i forlegenhed derfor, hvad det senere blev til ved jeg ikke, men der saae jeg atter Thors: fortreffelige Hierte skønt Gally jo havde handlet saa styk som mulig mod ham saa var det nu alt tilgivet, og saa snart denne trængte til ham, var han villig til at tiene ham, og Thor: sagde da paa min Bemærkning[: “]at det dog var styk med den Maade Galli have benyttet sig af Thorv: Godhed, som om det var et Muss[?]”⁴⁴, uden at give et godt Ord derfor, nu var det godt, han var kommet til at krybe til Korset, nu skulde Thor: ogsaa være fier⁴⁵[“], derpaa sagde Thorv: [“]De kan troe han har selv værst af det, mig har han ikke skadet, men ham selv vil det meget komme til at svie til, han har snarere tient mig thi jeg var noget forlegen

med hvad jeg skulde gjøre for ham, som nu i de 3 Aar, jeg var borte har passet mit Huus, dog nu har han hævet det, jeg har betalt ham alt, hvad han har gjort, og han har haft frie Atelie i en 20 Aar, og i den Tid jeg var borte mit heele Huus, til sig og Fammille osv[".]

¹ Dvs. F. Treschows og Christian Frederik Zeuthens familier, som er omtalt i det foregående.

² Sandsynligvis 7.3.1842.

³ Dvs. den italienske billedhugger Pietro Galli, hvis kone ikke er nærmere identificeret.

⁴ Det var vistnok forskellige rygter om Thorvaldsen, der førte til, at Galli flyttede ud af Thorvaldsens lejlighed i Casa Buti, se mere nedenfor.
Galli ophørte derefter med at arbejde for Thorvaldsen.

⁵ Dvs. en vis mand.
Galli skulle ifølge teksten nedenfor arbejde for en arkitekt.

⁶ Dvs. Andreas, A108.

⁷ Medio august 1838 flyttede Pietro Galli og hans familie midlertidigt ind i Thorvaldsens lejlighed i Casa Buti under Thorvaldsens ophold i Danmark.

⁸ Dvs. Thorvaldsens italienske bankier Alessandro Torlonia.

⁹ Pietro Galli blev elev hos Thorvaldsen antagelig i 1822.

¹⁰ Dvs. vis.

¹¹ Denne arkitekt er p.t. ikke identificeret med sikkerhed, men efter sin fars død i 1832 ansatte Alessandro Torlonia 3 italienske arkitekter til færdiggørelsen af Villa Torlonia, nemlig Giovanni Battista Caretti (1803-1878), Quintiliano Raimondi (1794-18??) og Giuseppe Jappelli (1783-1852). Thorvaldsen henviser muligvis til en af disse arkitekter.

¹² Antagelig Gallis skulptur Pan danner Syrinx-fløjten, G4, som findes i Thorvaldsens samling i dag. Den lille skulpturgruppe viser en amorin og Pan, som Stampe muligvis har forvekslet med en satyr og en faun.

¹³ Dvs. den dansk-tyske maler, konsul og etatsråd Johan Bravo.

¹⁴ Dvs. den svenske diplomat, ægyptolog og greve Nils Gustav Palin, der 18.3.1842 blev dræbt i sit hjem, som det fremgår af det følgende.

¹⁵ Dvs. Ludvig 1. af Bayern, som i 1828 købte Villa Malta fra den svenske billedhugger Johan Niklas Byström.

¹⁶ Følgende er skrevet i venstre margen på den anden led, p. 195: "og eengang var han af hentet til et Møde, og jeg med lille Chr: gik til formeren og spurgte efter ham, da vi ikke kunne begribe men vare bange efter den Svenskes Død."

¹⁷ Dvs. Thorvaldsen.

¹⁸ Dvs. Christine og Henrik Stampes yngste søn Christian Stampe.

¹⁹ Dvs. den danske kusk og fragtmand Niels Rasmussen.

²⁰ Se evt. emneordet Lotterispil.

²¹ Dvs. den tyske handelsmand, bankier og konsul Karl von Kolb.

²² Dvs. Christian Stampe, Jeanina Stampe og Elise Stampe.

²³ Dvs. kæltringer.

²⁴ Hvad denne kasse med kostbarheder præcis rummede, vides p.t. ikke.

²⁵ Stampe har skrevet dette i efteråret 1844 og hentyder altså ikke til fortællingens nutid - i 1842 - men det senere tidspunkt.
Se også Rigmor Stampe, op. cit., p. 175 og p. 363, n. 8, som gør opmærksom på dette.

²⁶ Dvs. fregatten Gefion, der transporterede Thorvaldsens ejendele fra Italien i efteråret 1844. Skibet ankom til København 17.11.1844, se Hjemsendelse af Thorvaldsens kunst 1844.

²⁷ Denne kaptajn White er p.t. uidentificeret.

²⁸ Piazza di Spagna ligger forenden af Den Spanske Trappe i Rom ganske tæt på Thorvaldsens lejlighed i Via Sistina.

²⁹ Dvs. "Giv os tasken".

³⁰ Dvs. "Vil I ha' dem?"

³¹ På Nysø gods befinder sig i dag to såkaldte rejsepistoler, Nysø142 og Nysø143.

³² Dvs. vist.

³³ Dvs. vor.

³⁴ Dvs. rejsen til Rom, maj-september 1841.

³⁵ Denne guldkæde er ikke overleveret.

³⁶ Der henvises antagelig til enten Thorvaldsens lommeur, det automatiske ur, N192, eller Thorvaldsens lommeur, repetéruret, N43.

³⁷ Teksten fortsætter på side 194.

³⁸ Side 193 består af en indlagt seddel, hvorpå teksten er skrevet med blyant i modsætning til det øvrige manuskript, der er nedfældet med pen og blæk.

Tekstpassagen må være en huskeseddel, som Stampe har lagt ind i manuskriptet mhp. at nedskrive en anden historie om hendes bekymring for Thorvaldsens liv.

³⁹ Dvs. Thorvaldsens frygtløse, ubekymrede overbevisning om, at han nok skulle klare sig over for "kæltringer".

Se betydning 1 af sikkerhed i Ordbog over det danske Sprog.

⁴⁰ Dvs. den danske billedhugger C.F. Holbech.

⁴¹ Dvs. Thorvaldsens værksteder ved Piazza Barberini.

⁴² Dvs. ovennævnte Pietro Galli, der som nævnt ovenfor flyttede ud af Thorvaldsens lejlighed 7.3.1842.

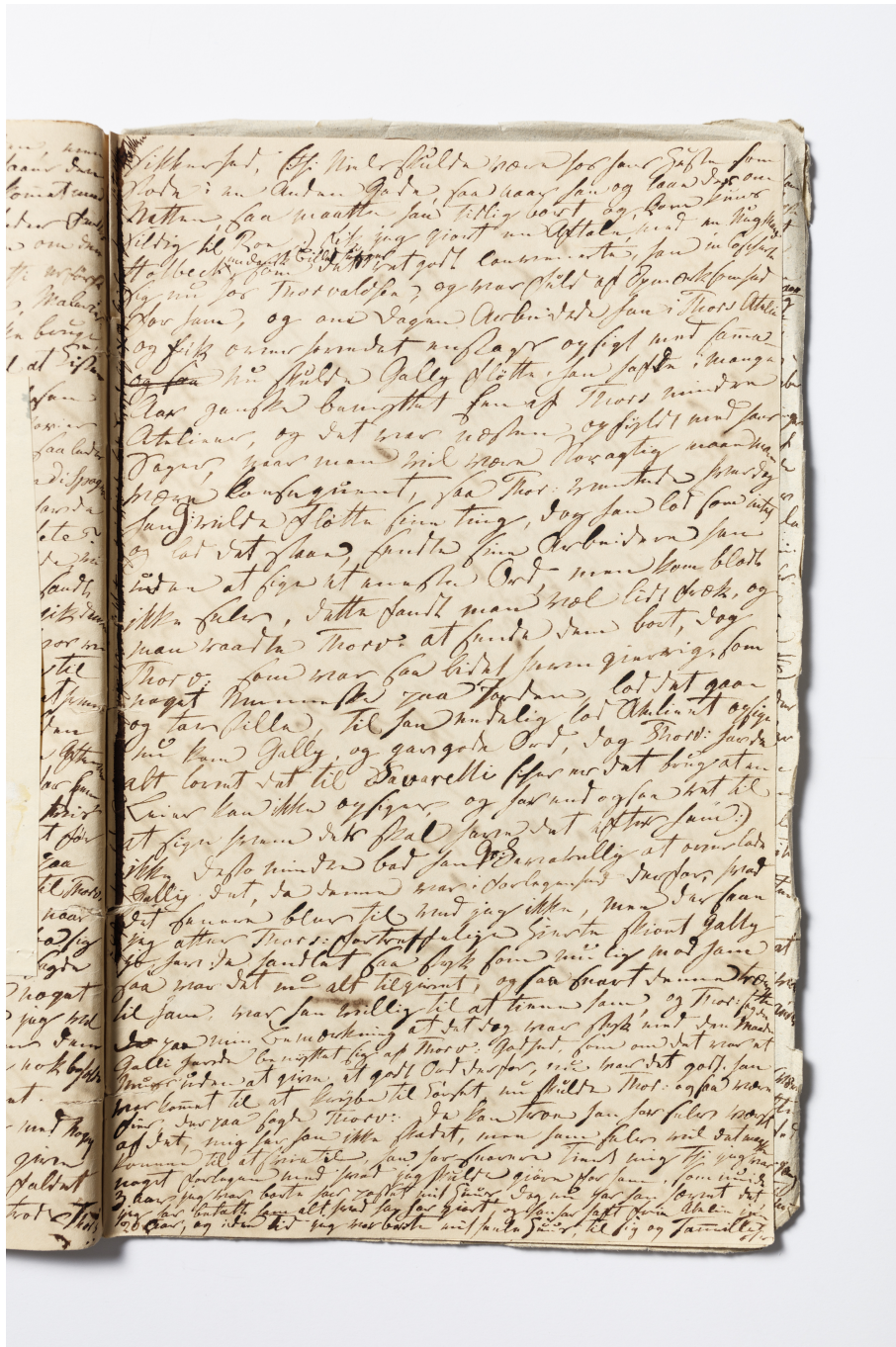
⁴³ Dvs. den italienske billedhugger og greve Antonio Savorelli, og ikke Savarelli, som Stampe skriver her. Hun gentager samme stavefejl i brevet af omkring 1.4.1845 til Eksekutorerne for Thorvaldsens bo.

⁴⁴ Ordet er ikke sikkert tydet, men Rigmor Stampe, op. cit., p. 177, læser det som Muss, hvilke antagelig må være det tyske substantiv, der betyder en nødvendighed eller et must.

⁴⁵ Der menes vel det franske adjektiv fier, dvs. stolt.

KILDER TIL
DANSK
KUNSTHISTORIE

NY CARLSBERGFONDET

KILDER TIL
DANSK
KUNSTHISTORIE

NY CARLSBERGFONDET

